वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन, वापर व वाहतूक प्रकरणी राज्य परिवहन प्राधिकरणाने दिलेल्या निर्देशाबाबत ...

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन परिपत्रक क्र.गौखनि-१०/०६२५/प्र.क्र.१८७/ख-२
पहिल मजला, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मादाम कामा मार्ग,मंत्रालय, मुंबई-३२
दिनांक :- २६ नोव्हेंबर, २०२५

संदर्भ:१.महाराष्ट्र गौण खनिज उत्खनन (विकास व विनियमन) नियम, २०१३
२.महसूल व वन विभाग, क्र.गौखनि-१०/०८१२/प्र.क्र.५३४/ख,दि.०४.१२.२०१२ चे पत्र
३. महाराष्ट्र जमीन महसूल (गौण खनिजांचे उत्खनन व ती काढणे) नियम, १९६८
४. महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्र.गौखनि-१०/०३१६/प्र.क्र.२०४/ख, दि.१४.०६.२०१७
५. महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्र.गौखनि-१०/०५२५/प्र.क्र.१७९/ख-२, दि.११.०७.२०२५
६.परिवहन आयुक्त, पत्र क्र.तक्रार.प्र.क्र.४९.०७२०२४/पआको/का.२अ(९)/२०२५/ जा.क्र.११३३१, दि.१७.०९.२०२५ चे पत्र

प्रस्तावना:-

राज्यात गौण खनिजांबाबतचा विषय हा महसूल व वन विभागाकडून हाताळण्यात येतो. या साठी महाराष्ट्र गौण खनिज (विकास व विनियमन) नियम, २०१३ तयार करण्यात आले आहेत. त्यानुषंगाने गौण खनिजाचे उत्खनन व वाहतूक परवाने देण्याची कार्यवाही करण्यात येत आहे. राज्यात मोठया प्रमाणात गौण खनिजांचा वापर हा विकास कामांसाठी करण्यात येतो. तसेच गौण खनिजांवर काही सूक्ष्म व लघु उद्योग आधारित आहेत. तसेच काही गौण खनिजांचा वापर हा औद्योगिक प्रयोजनासाठी करण्यात येतो. परंतु राज्यात मोठया प्रमाणात वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन, वापर, वाहतुक व तस्करीचे प्रकार वारंवार घडत असल्याचे निदर्शनास येत आहेत. त्यामुळे महसुलाची तसेच पर्यावरणाची हानी मोठया प्रमाणात होत आहे.

तसेच अशा वाळू व इतर गौण खनिजाचे अनधिकृत उत्खनन,वापर व वाहतूक तसेच तस्करी यामुळे गुन्हेगारी कारवाया वाढत आहेत. त्यामुळे वाळू व इतर गौण खनिजांचे नियमन करणाऱ्या शासकीय अधिकारी/कर्मचारी यांच्या जिवितास धोका निर्माण झालेला आहे. तसेच सार्वजनिक सुव्यवस्थेसदेखील बाधा येत आहे. वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन, वापर व वाहतूक रोखण्यासाठी अशा व्यक्तींवर जबर कारवाई करणे आवश्यक असल्याने, अशा व्यक्तींविरोधात विविध कायदे/अधिनियम/नियम याअन्वये फौजदारी कारवाई करण्याकरीता सर्वसमावेशक सूचना क्षेत्रीय यंत्रणेस सदर्भाधीन क्रमांक ०५, दिनांक ११.०७.२०२५ च्या शासन परिपत्रकान्वये देण्यात आलेल्या आहेत.

राज्यात मोठया प्रमाणात वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन, वापर, वाहतुक व तस्करीसाठी ड्रील मशीन, जेसीबी व पोकलेंड, ट्रॅक्टर, ट्रॅक्टर ट्रॉली, हाफ बॉडी ट्रक, फुल बॉडी ट्रक, डंपर, ट्रॉलर, कॉम्प्रेसर, ट्रॉलर, बार्ज, मोटोराईज्ड बोट, एक्सकॅवेटर, मॅकेनाईज्ड लोडर यासारख्या वाहनांचा वापर करण्यात येत असल्याचे वारंवार प्रकार घडत असल्याचे निदर्शनास येत आहेत. त्यामुळे महसुलाची तसेच पर्यावरणाची हानी मोठया प्रमाणात होत आहे.

वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन, वापर व वाहतूक रोखण्यासाठी अशा व्यक्तींवर जबर कारवाई करणे आवश्यक असल्याने, अशा व्यक्तींविरोधात परिवहन विभागाचे विविध कायदे/अधिनियम/नियम याअन्वये कारवाई करण्यात आल्यास वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन, वापर, वाहतुक व तस्करीचे वारंवार होणारे प्रकार नियंत्रणात आणणे शक्य होण्यासाठी तसेच महसुलाची तसेच पर्यावरणाची हानी टाळण्यासाठी तसेच आनाधिकृतपणे होणाऱ्या या व्यवहारात सामिल वाहनधारकांना जरब बसण्यासाठी निर्णय घेण्यासाठी राज्य परिवहन प्राधिकरणास निर्देश देण्याबाबत विभागाने विनंती केली होती. त्यानुषंगाने राज्य परिवहन प्राधिकरणाने राज्यातील सर्व प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणंनी निर्णय घेण्याकरिता दिलेल्या निर्देशाची योग्य अंमलबजावणी होण्यासाठी सदर निर्देश क्षेत्रीय यंत्रणेच्या निदर्शनास आणण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुषंगाने खालील प्रमाणे सूचना/निर्देश देण्यात येत आहेत.

शासन परिपत्रक:-

राज्य परिवहन प्राधिकरणाने वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन, वापर व अवैध वाहतूक करणाऱ्या वाहनांवर आळा घालण्यासाठी व राज्यातील सर्व प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणाच्या कामकाजात समानता राहण्याच्या दृष्टीने तसेच राज्यातील सर्व प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणांच्या धोरणामध्ये एकसूत्रता आणण्यासाठी राज्यात वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन, वापर व अवैध वाहतूक करणाऱ्या वाहनांच्या परवान्यावर मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ च्या कलम ८६ मधील तरतुदीनुसार विभागीय कारवाई करण्यासाठी राज्यातील सर्व प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणांनी खालीलप्रमाणे निर्णय घेण्याचे निर्देश दिलेले आहेत:-

गुन्ह्याचे स्वरूप	**विभागीय कारवाई**		
	पहिला गुन्हा	**दुसरा गुन्हा**	**तिसरा गुन्हा**
राज्यात वाळू व इतर गौण खनिजांचे अनधिकृत उत्खनन करून अवैधपणे वाहतूक करणारी वाहने	३० दिवस परवाना निलंबित व वाहन अटकावून ठेवणे	६० दिवस परवाना निलंबित व वाहन अटकावून ठेवणे	वाहन अटकाव करून परवाना रद्द करण्यासाठी संबंधित प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणामार्फत कार्यवाही करणे

०२. राज्य परिवहन प्राधिकरणाने उपरोक्त प्रमाणे घेतलेल्या निर्णयाच्या अनुंषगाने दिले आहेत. वाळू व इतर गौण खनिजांचे अवैध/अनधिकृत, उत्खनन, वापर, वाहतूक व तस्करी रोखण्याच्या अनुषंगाने संबंधित वाहनांची माहिती क्षेत्रीय यंत्रणेने संबंधित परिवहन यंत्रणेस कळविण्याची कार्यवाही करावी जेणे करून संबंधित वाहनांवर कारवाई करणे शक्य होईल.

०३. सदर परिपत्रकान्वये कार्यवाही होण्यासाठी अधीनस्त क्षेत्रीय यंत्रणेस सूचना देण्याची कार्यवाही संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी करावी.

०४. सदर शासन परिपत्रक गृह विभागाच्या कार्यासन परिवहन-२ यांच्या दिनाक ०८.१०.२०२५ अन्वये देण्यात आलेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

०५. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०२५११२६१८१०४५३२१९ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

SADANAND GOVIND MOHITE

Digitally signed by SADANAND GOVIND MOHITE
DN: c=IN, o=GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, ou=REVENUE AND FORESTS DEPARTMENT, 2.5.4.20=9BD008875B6A3A9FDDAD3E55FE0328DF13A27221CB2BBC67ABD0155F914EFC01, postalCode=400032, st=Maharashtra, serialNumber=6590E2301450C474B246074049174C79201BCAD9E5EB15E8F21C282EAEFEDA38, cn=SADANAND GOVIND MOHITE
Date: 2025.11.26 18:12:01 +05'30'

(सदानंद गो. मोहिते)
कार्यासन अधिकारी, महसूल व वन विभाग

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबार हिल,मुंबई.
२. मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय,मुंबई.
३. मा.उप मुख्यमंत्री (नगर विकास), महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय,मुंबई
४. मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन), महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय,मुंबई
५. मा. विधानसभा अध्यक्ष यांचे खाजगी सचिव, विधानमंडळ, मुंबई
६. मा. विधानपरिषद सभापती यांचे खाजगी सचिव, विधानमंडळ, मुंबई
७. मा.मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
८. सर्व मा. मंत्री/मा. राज्यपाल यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय मुंबई.
९. सर्व मा. विधानसभा/विधानपरिषद सदस्य
१०.सर्व मंत्रालयीन विभाग
११.सर्व विभागीय आयुक्त
१२.परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१३.सर्व जिल्हाधिकारी
१४.सर्व पोलीस आयुक्त व पोलीस अधीक्षक
१५.सर्व प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणे
१६.सर्व उपविभागीय अधिकारी
१७.सर्व तहसिलदार